

Znanstvena brižnost i marno sročene misli. Vinko Brešić ur. 2013. Članci. Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić. Kritičko izdanje. sv. 4. Priredila Marina Protrka Štimec. Slavonski Brod: Ogran ...

Zima, Dubravka

Source / Izvornik: **Libri et liberi, 2013, 2, 383 - 388**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:232834>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

poteškoće reagira s nesigurnošću, odbacivanjem i predrasudama, dok se pojedincima s tjelesnim poteškoćama pristupa sa sažaljevanjem i brižnošću.

U posljednjem članku zbornika Lilijana Burcar bavi se razotkrivanjem političkoga u dječjoj književnosti, odnosno društveno-ekonomskom eksploatacijom migranata i mehanizmima njezine neutralizacije. Autorica analizira roman *Lawn Boy* američkoga pisca Garyja Paulsena iz 2007. te prikazuje kako roman nesvjesno odobrava najnoviju logiku eksploatacijskih načina rada u obliku potplaćenih radnika imigranata koje roman čini gotovo nevidljivima, iako su nužni za glamurozni poslovni uspjeh glavnoga lika.

Monografija *Veliki vidar – stoljeće Grigora Viteza* predstavlja značajan doprinos proučavanju života i djela Grigora Viteza. Osvjetljavajući Vitezov opus iz različitih perspektiva, ova zbirka studija podastire nove, svježije poglede na autorovo stvaralaštvo, popunjavajući pritom mnoge praznine razmatranjem još neistraženih dijelova njegova života i stvaralaštva. S druge strane, monografija nudi vrlo važan i potreban sinkronijski uvid u suvremeni trenutak dječje književnosti, upućujući na veliki istraživački potencijal toga područja, čime ujedno dodatno osnažuje poziciju dječje književnosti kao teme istraživanja književne znanosti.

Katarina Ivon

Znanstvena brižnost i marno sročene misli

Vinko Brešić, ur. 2013. Članci. *Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić. Kritičko izdanje.* sv. 4. Priredila Marina Protrka Štimec. Slavonski Brod: Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod. 290 str. ISBN 978-953-6842-29-2

U nizu „Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić“ urednika Vinka Brešića objavljen je i četvrti svezak, u kojemu su sakupljeni svi članci koje je Ivana Brlić-Mažuranić za života objavila u periodici. Knjigu je skrupulozno i s velikom filološkom brižnošću priredila **Marina Protrka Štimec**, uvrstivši u nju publicističke članke, književne priloge, pripovijetke, pjesme, crtice i druge rubne književne vrste, poput, primjerice, prvotiska već višekratno spominjanoga i djelomice objavljenoga teksta nastaloga povodom smrti Ivana Mažuranića i zapisanoga, kako se to opetovano navodi, na koricama knjige koju je autoričin djed imao kod sebe u trenutku smrti.

Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić u prethodne su tri knjige postavila vrlo visoke standarde kritičkoga izdanja književnoga teksta, posvećujući posebnu pažnju kolacioniranju različitih rukopisnih i tiskanih inačica pojedinih tekstova i utvrđujući na taj način konačne, kritičke verzije svakoga pojedinoga objavljenoga autoričinoga teksta. Četvrti svezak prema tekstu Ivane Brlić-Mažuranić postupa jednako pažljivo, donoseći za svaki objavljeni članak precizne bibliografske podatke i navodeći sve razlike među postojećim objavljenim i rukopisnim inačicama.

Kronološki je raspon objavljenih tekstova vrlo širok: radi se o razdoblju od 1903., kada u zagrebačkoj *Prosvjeti* autorica objavljuje prigodnu pjesmu „Jela i orao“, do 1938., godine autoričine smrti, u kojoj u zborniku posvećenom Camilli Lucerni izlazi njezina

pjesma „Jesen“, također prigodna i također posvećena ocu kao i „Jela i orao“. Članci su u knjizi poredani kronološki, čime se vrlo precizno dobiva dojam o mnogolikosti interesa Ivane Brlić-Mažuranić, ali i o nekim trajnim sadržajnim ili emocionalnim preokupacijama koje iščitavamo iz pojedinih priloga.

Ivana Brlić-Mažuranić u književnosti se javlja, kao što je poznato, dječjim pjesmicama i pričama u dvjema knjigama (*Valjani i nevaljani*, 1902. i *Škola i praznici*, 1905.; obje su knjige objavljene u prvome svesku sabranih djela). Usporedo s time, međutim, kako se vidi iz četvrtoga sveska, u razdoblju od 1904. do 1907. spisateljica piše i objavljuje pripovijetke i crtice u kojima ne nalazimo izravnu referenciju na dječju književnost, te se potom, od 1907. do 1913. – u razdoblju u kojemu piše i objavljuje *Šegrt Hlapića* (i započinje *Priče iz davnine*) – ne javlja priložima ni u novinama niti u časopisima. Godine 1914. objavljuje tri prigodna priloga: kratku osmrtnicu brodske liječniku Marku Bobincu, tekst o dr. Dimitriji Demetru u kojemu je prigodničarski, glorificirajući diskurs nadopunjen privatnim reminiscencijama (apostrofranjem rodbinske povezanosti s Demetrom i spominjanjem pisaćega stola iz Demetrove ostavštine koji se i danas čuva u spomeničkoj zbirci Brlić-Mažuranić-Ružić u Rijeci), te neobično intonirani feljtonski tekst „Popodnevni čaj“ napisan na njemačkom i objavljen kao feljton u *Agramer Tagblattu*. Sljedećih nekoliko godina, za vrijeme kojih piše i objavljuje „Priče iz davnine“ i rađa najmlađu kćer, ponovno se ne javlja priložima u periodici, no zato tijekom dvadesetih i tridesetih godina objavljuje niz raznovrsnih priloga i tekstova, od kojih će neke objaviti i u knjigama (tri sveska objavljena 1934. i 1935. pod ujedinjenim naslovom *Iz arhiva obitelji Brlić u Brodu na Savi*). Među tim su priložima najpoznatiji autobiografski i autopoeitički tekstovi, kojima se u ovoj knjizi – prvi puta u cijelosti – pridružuje i autobiografski zapis o smrti autoričina djeda Ivana Mažuranića, koji je prethodno već djelomično bio objavljivan, ali bez zapisa o izvorniku ili podrijetlu teksta. Priređivačica napominje da je jedan dio teksta napisan na koricama knjige Camille Flammarion *Terres du Ciel* koju je na samrtnoj postelji čitao Mažuranić, na što upućuje i sama autorica u „Autobiografiji“ iz 1916., te zaključuje da je prvi, uvodni dio nadopisan naknadno. U tom je nadopisanom prvom dijelu središnja iskazna instancija fokalizacija kroz svijest autorice kao petnaestogodišnjakinje i njezin naglašeno emocionalan rakurs u kojemu se intimno isprepleće s banalnim, a podražujuće sa svakodnevnim.

Mažuranićkini članci objavljeni u periodici za njezina života iznimno su zanimljivi za proučavanje i to na nekoliko razina, od kojih se kao prva nameće privatna, odnosno biografska. Osim „Autobiografije“, višestruko čitane i interpretirane, te nekoliko autopoeitičkih tekstova, u taj bismo kontekst mogli uvrstiti i nekoliko članaka koje čitamo kao ‘kriptirane’ autofikcijske iskaze odnosno kao tekstove koji se – kriptirano ili ne – odnose na polje privatnosti. To su svakako tekstovi „Emaus“, „Pod božićnim drvetom“ i „Mato“, te „Rečenica koja obuhvaća svijet“. U posljednje vrijeme, kako se čini, upravo je autoričina privatnost dospjela u fokus javnoga proučavanja, s njezinom opsežnom privatnom korespondencijom kao ključnom referencijom, koja se koristi i kao književno-povijesni izvor (kao, primjerice, u slučaju Majhutova vremenskoga i književno-povijesnoga kontekstualiziranja nastanka romana *Čudnovate zgrade šegrt Hlapića* u tekstu pridodanome drugome svesku *Sabranih djela*), ali i kao privatni i svojevrsni povijesni izvor (kao u slučaju Sanje Lovrenčić koja autoričinu biografiju romaneskno transponira u nagrađivanom romanu *U potrazi za Ivanom*

ili kao u slučaju čitanja Jasne Ažman koja u tekstu „Život zapisan u pismima“, objavljenom 2013. u *Hrvatskoj reviji*, autoričina privatna pisma čita i u kontekstu biografije, ali i u kontekstu građanskoga života u Brodu za vrijeme autoričina života). U ovoj, četvrtoj knjizi *Sabranih djela* u spomenutim je tekstovima privatno pak kriptirano u književno i u tom se prijenosu privatno transponira u sentimentalnome, ali istodobno i ironijskome registru. Taj se ironijski registar najjasnije vidi u „Slikama u obitelji“ (objavljenima tek 1930. u *Hrvatskoj reviji*, ali nastalima – sudeći prema obiteljskim prilikama opisanima u njima – mnogo ranije), u kojima je prva slika, „Pod božićnim drvetom“, ugodajna, ponešto uzvišenoga tona tek mjestimice kontaminirana blagim ironijskim primjedbama, dok je druga, „Emaus“, neočekivano uspješno sljubila blagost i ironiju, dosljedno ‘snizujući’ registar i ironizirajući predodžbu toploga obiteljskoga ozračja. Obiteljski – uskrсни – izlet u vinograd, čiji se ironizirajući potencijal aktivira već u rukopisnome podnaslovu koji ne apostrofira Uskrs već ‘provinciju’ kao ključno mjesto čitanja, zapravo je priča o specifičnoj obiteljskoj dinamici u kojoj se usporednost dječjih i roditeljskih praksi razotkriva u svome ironičnome naličju: majčina ‘sentimentalnost’ i očeva ‘praktičnost’, roditeljski autoritet i dječje nerazumijevanje, odraslo i dječje kao razdvojeno i nespojivo, sjajno ilustrirano u mikroslici dječje svađe koju otac promptno rješava prijetnjom fizičkom kaznom, dok je dijete kojemu se prijete uvjerenom da će tata zaboraviti kaznu do prilike za njezinu realizaciju. Božićno je ozračje, međutim, drukčije, a pripovjedna strategija neobičnija jer se uzvišenost prigode, koja je s lakoćom anulirana prilikom uskrsnoga izleta, u ovome tekstu podcrtava roditeljskom fokalizacijom odnosno nastojanjem uživljavanja u dječju perspektivu koja se koleba između proklamirane i normativne blagdanske blagosti s jedne i iščekivanja, nestrpljivosti, žudnje za darovima i nepriličnoga mačkinoga ponašanja u svetoj noći s druge strane. Majčinsko je gledište pritom u jednome dijelu narativno povlašteno, te je slika majčinoga umora i zadovoljstva sjajna, upravo veličanstvena metafora obiteljskoga života i njegove nepredvidive dinamike koja je za majku i ispunjujuća i frustrirajuća, pri čemu nam se upotrijebljena metafora velike i male sunčanice i simbolika sunca čini naglašeno simboličnom za autoričin književni i privatni život. Majčinu sliku cvijeta sunčanice koja se okreće životodajnom suncu, ali od umora spušta glavu okružena malim, znatiželjnim i neumornim sunčanicama koje i na sunčevu zalasku uporno dižu glavicu, gotovo bismo mogli pročitati kao alegorezu o obitelji, majčinstvu, književnosti i depresiji, ekonomičnog, gotovo šturoga izraza. Međutim, uz dodatak očeve i kćerine podsmješljivosti koja slijedi majčinu priču, ta mikroforma dobiva na slikovitosti i literarnosti. Ujedno, obje su ove priče sjajna ilustracija autoričina autopoetičkoga jezičnoga iskaza objavljenoga u predgovoru *Knjizi omladini*, u kojemu jezik kojim stvara ocjenjuje nepogodnim za dulje forme, ali zato pogodnim za kraće poput bajke, crtice i feljtona. Lapidarna, gotovo feljtonska uporaba jezika u ove dvije priče, kontrapunktirana ironijskim, ali i simboličkim, pokazuje autoričinu dosljednu i promišljenu brigu o vlastitome izrazu, čak i u rubnim književnim ostvarajima.

Na spomenute se priče odlično nadovezuje prirodopisna crtica „Mato“, očito autobiografske provenijencije, izvorno objavljena u časopisu *Priroda* 1921., u kojoj autorica pripovjedno „dražesno“ izvještava o „malome svračiću koji ne zna kome da privoli“ (83), odnosno kojega autoričina obitelj prigrli nakon što djeca ‘rastepu’ njegovo roditeljsko gnijezdo, hrani ga i pripitomljuje, vodeći neprestanu bitku za njega s njegovim roditeljima

koji ga nastoje ponovno privabiti k sebi. Obiteljsko ozračje i „dražesnost“, naglašeni u podnaslovu priče, u ovoj su priči suprotstavljeni veličajnosti prirode koju simboliziraju dvije odrasle svrake i njihova instinktivna, ali zastrašujuće uporna bitka za potomka. „Učini mi se ova ptica velikom, učini mi se njezin čin važnim i strašnim – učini mi se ovo tako čisti i neizmjerljivo velik čin prirode i osjetih, e se gotovo nikada još ne bijah našla ovako na samu licem u lice s prirodom“ (84-85), navodi autorica i ta njezina reakcija, koja se čini i instinktivnom, ali i svjesnom, ujedno i literariziranom, svjedoči o autoričinom osjetilnom biću kao primarno literarnom.

Nadalje, autobiografski i autopoetički tekstovi u ovome izboru – to su „Autobiografija“ i zapisi o postanku *Šegrta Hlapića* i *Priča iz davnine*, te „Rečenica koja obuhvaća svijet“, već su na mnogim mjestima tematizirani i čitani, no ovaj ih izbor ujedinjuje i time možda daje dodatnu dimenziju ukupnome znanju o autoričinom procesu pisanja: prigodnost i povod za svaki od ovih tekstova sugeriraju stanovitu nevoljkost da se vlastito ja i vlastito pismo javno artikulira, no sami tekstovi svjedoče drukčije. Naime, „Autobiografija“ nastaje na poziv JAZU, „Izjava autorice o postanku *Priča iz davnine*“ na poticaj iz ruske recepcije *Priča*, „O postanku *Šegrta Hlapića*“ na molbu češkoga nakladnika romana, „Rečenica koja obuhvaća svijet“ povodom proslave obljetnice Marije Jambrišak. U svakome je od ovih tekstova autorsko ‘ja’ samosvojno i sigurno, i svaki od njih to javno autorsko ‘ja’ oblikuje na sličan način, između praktičnosti neposrednih predložaka (postolarski šegrt, iskricice iz kamina, oluja) i uzvišenosti književne transpozicije. Supostavljanje ‘zanatstva’ naspram umjetnosti u poeziji, na što spisateljica s ponešto gorčine aludira u slavnome pismu sinu Ivanu povodom spekulacija o izvornosti *Priča iz davnine*, mogli bismo tako shvatiti i kao poetičku razliku između svakodnevnoga i književnoga, između običnoga i mističnoga, pri čemu su atributi mističnoga i uzvišenoga, povezani s književnim, naglašeno vidljivi upravo u ovoj knjizi koja dokumentira autoričinu prisutnost u javnome medijskome prostoru.

Posljednja je razina privatnoga, prisutna u ovome izboru, bavljenje obiteljskom ostavštinom Brlićevih: u *Obzoru* 1933. objavljuje Ivana Brlić-Mažuranić uvod izboru iz korespondencije Andrije Torkvata Brlića, odnosno bilješke o istaknutim članovima obitelji Brlić, naslovljene kao „pabirci“, koje potom, u godinama koje slijede, objavljuje u zasebnim publikacijama, za njezina života u tri sveska te poslije njezine smrti u još dva sveska. Autoričini „pabirci“ svjedoče o žaru kojim se primila posla sređivanja opsežne i kadšto nepregledne ostavštine obitelji svoga supruga, ali i o njezinome historiografskome instinktu. Ličnosti njezina svekra Andrije Torkvata Brlića (kojega nije upoznala) i njegovih muških predaka u njezinoj su obradi ujedno povijesne i privatne ličnosti. Središnju ulogu zadobiva svekar Andrija Torkvat, iz čijega dnevnika stječe jasnu sliku o njemu, koji je očito fascinira svojim uzbudljivim, aktivnim i neobičnim životom i za kojega razvija, kako se čini, osobito razumijevanje upravo u kontekstu privatnoga. Andrija Torkvat sve je u životu, zaključuje njegova snaha, radio prerano i premlad – što je teza od koje kreću i neke recentnije povijesne studije o Brliću poput one Vlaste Švoger iz 2012. Proučavateljicama i proučavateljima života i djelovanja Ivane Brlić-Mažuranić ovi su njezini prilozi, pak, dodatno svjedočanstvo o autoričinoj okrenutosti prošlosti kao trajnoj životnoj i literarnoj fascinaciji, što je u knjizi nadopunjeno i priložima objavljivanim u brodskim novinama o prošlosti svakodnevnoga i obrtničkoga života u Brodu.

Potom, u knjizi nalazimo i zaseban krug prigodnih, odnosno publicističkih priloga u kojima autorica iskazuje svoje svjetonazorske ili pak poetičke pretpostavke („Ljubav“, „Mir u duši“, „Vedro pisanje je danas bez sumnje pravo herojsko djelo“, „Majka i socijalna skrb“, „O domaćinskoj školi Sestara milosrdnica u Požegi“ uz dodatak već spomenutih prigodnih tekstova), od kojih su poneki već interpretirani i tumačeni, poput predavanja „Mir u duši“ što ga je održala 1929. povodom Međunarodnoga dana mira i iste godine objavila u *Hrvatskoj reviji*, ili eseja „Ljubav“, napisanoga povodom međunarodnoga kongresa PEN-a u Varšavi, prvi puta objavljenoga u posebnom broju poljskoga časopisa *Pologne Littéraire* 1930. i iste godine u zagrebačkom *Jutarnjem listu*. Ono što, međutim, u ovome izdanju uvidamo kao neku vrstu poveznice u autoričinome publicističkome rukopisu jest uzvišenost tona i jasna društveno-osjetljiva ili čak društveno-odgovorna pozicioniranost autoričinih teza. Poznato je da predavanje „Mir u duši“ govori o osobnoj odgovornosti i osobnoj dužnosti kao zalogu javnoga društvenoga mira, no i u svim se drugim publicističkim tekstovima provlači misao o pojedincu i zajednici i složenoj sprezi međusobne odgovornosti koja ih povezuje. Ljubav je, tvrdi Ivana Brlić-Mažuranić, ona koja potiče napredak, umjetnički i društveni, i to, dakako, individualna ljubav i stremljenje pojedinca, što se transponira u društveni napredak zajednice. Majka je, jednako tako tvrdi autorica, odgovorna za društveni boljitak ako na sebe preuzima i privatnu, obiteljsku dužnost, ali i podruštljenu, javnu dužnost prema siročadi i djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Ispreplitanje osobne dužnosti i društvene odgovornosti konotira se pritom pojmovima uzvišenoga i svečanoga, pri čemu se neizostavno javlja asocijacija na uzvišenost umjetničkoga stvaranja koje obilježava cijeli Mažuranićkin opus.

Zasebnu cjelinu tvore književni tekstovi, prozni i pjesnički, objavljavani tijekom autoričina života, pa i neposredno nakon smrti. U ovoj ih je knjizi objavljeno devet, kao i dva u dodatku, od kojih je jedan prilično prerađena i trostruko dulja inačica pripovijetke „Seljačka košuljica“ (izvorno izašla 1906. u časopisu *Hrvatska*), koja je objavljena 1923. u *Knjizi omladini* pod naslovom „Nostalgija“ i s podnaslovom „psihološka studija“, a i neke su pjesme također poslije uknjižene.

Imajući u rukama ovu knjigu *Sabranih djela*, bilo bi teško ustvrditi da su književni interesi Ivane Brlić-Mažuranić uski ili ograničeni – naprotiv, njezin poznati, uknjiženi književni opus svjedoči o gotovo neograničenom mnoštvu ne samo književnih interesa, nego i sadržaja i poticaja koje potom književno transponira. U tome smislu književni prilozi sakupljeni u ovoj knjizi ne iznenađuju motivskom množinom i raznolikošću koliko (uglavnom) usmjerenošću na ne-dječju publiku. Književni ugled ona stječe u polju dječje književnosti, no članci koje objavljuje u časopisima prije *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića* redom konstruiraju ne-dječjega implicitnoga čitatelja, a tematika i književna obrada ponešto podsjećaju na književne tekstove što ih u djevojaštvu zapisuje u svome privatnome dnevniku (koji je od 2010. dostupan pod naslovom *Dobro jutro, svijete!* u redakтури Sanje Lovrenčić), osobito po antitetičkoj strukturi i formi crtice ili „notice“, kako naslovljava jedan od tih tekstova.

Zaključno, Ivanu Brlić-Mažuranić odlikuje specifičan odabir rakursa u obradi teme što je jednako primjenjivo na publicističke i književne priloge. U tom su smislu indikativni upravo oni prilozi s najmanje ili bez književnih ambicija, koje bez iznimke odlikuje visoki

stil i pomnost u upotrebi jezika, bez obzira na korišteni jezični kod (u knjizi su, naime, objavljena i dva članka izvorno objavljena na njemačkom jeziku, donesena u njemačkom izvorniku i hrvatskom prijevodu Milke Car). Također, i bez obzira na povod pisanju: Ivana Brlić-Mažuranić jednako ozbiljno pristupa i kratkoj osmrtnici brodske glazbenika Josipa Stane od samo nekoliko redaka, oduljem prigodnom članku o Dimitriji Demetru, kao i književnim tekstovima koji se u ovom izboru redom otkrivaju kao pomno strukturirane parabole. Ovaj je četvrti svezak *Sabranih djela* važan prinos razumijevanju njezina opusa, gotovo poput uvoda u djelo Ivane Brlić-Mažuranić ili neke vrste sažetka njezinih književnih i životnih interesa. Ujedno, ovim je sveskom zaokružen autoričin objavljeni opus i time, uz budući najavljeni svezak autoričine bibliografije, gotovo priveden kraju i projekt njezinih *Sabranih djela*, jedan od najboljih primjera filološke i znanstvene brige za književni opus nekoga autora u hrvatskoj književnosti.

Dubravka Zima

Kako iskazati neiskazivo

Kornelija Kuvač-Levačić. 2013. *Moć i nemoć fantastike*. Split: Splitski krug. 190 str. ISBN: 978-953-163-387-1

Uvriježeno je mišljenje da je fantastika u teoriji zanemarena književna vrsta, ali svejedno će svako doba, u skladu s dominantnim svjetonazorom, okušati svoje spoznajne alate na njezinu primjeru: od romantičara do psihoanalitičara, od strukturalista do poststrukturalista. Fantastika je posebno zahvalan predmet proučavanja zato što okreće leđa izvanknjiževnoj stvarnosti i odbija biti njezinim pasivnim zrcalom. Okreće se od sadržaja (koji je moguće parafrazirati jezikom sociologije, psihologije, filozofije, politike) i upućuje teoretičarev pogled na ono što je specifično književno, na stvaralačku moć književnosti. Usto, želeći dočarati nepostojeće, nemoguće ili nevidljivo, fantastika istražuje krajnje domete književne oblikotvorne snage. Fantastika se zapravo uvijek bavi samom književnošću, njezinim izražajnim mogućnostima i njihovim ograničenjima. A upravo je to tema koju u knjizi *Moć i nemoć fantastike* potanko obrađuje Kornelija Kuvač-Levačić. Autorica je docentica na Odjelu za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru, a ova knjiga nastala je na temelju istraživanja provedenoga za doktorsku disertaciju „Mitski jezik u hrvatskoj fantastičnoj prozi“. Znanstvena pedantnost prvo je što upada u oči pri čitanju ove knjige i uvelike pridonosi njezinoj čitkosti i preglednosti. Autorica se, naime, pridržava svih pravila znanstvenoga rada. U uvodu nam sažeto izlaže temu, potom opisuje metodološke spoznaje na kojima je temeljila istraživanje, definira korpus kojim se bavi te nakon njegove detaljne analize donosi iscrpan zaključak dopunjen, dakako, popisom literature i kazalima.

Autoričin korpus je vrlo jasno određen. Čine ga tri glavne antologije hrvatske fantastične priče: Branimir Donat i Igor Zidić, *Antologija hrvatske fantastične proze i slikarstva* (1975.), Ivica Župan, *Guja u njedrima – Panorama novije hrvatske fantastične proze* (1980.) te *Prodavaonica tajni - Izbor iz hrvatske fantastične proze* urednice Jagne Pogačnik (2001.), dopunjene još ponekom kratkom pričom i (detaljnije) romanima Pavla Pavličića (*Koraljna vrata*, *Čelični mjesec*, *Večernji akt*) i Gorana Tribusona (*Snijeg u Heidelbergu* i *Potonulo*